

't Hupke

Nr.154 Herfst 2013

In dit nummer

- De Klokkenberg (vervolg)
- Bestemmingsplannen
- Torenvalk huisvesting
- Biologisch secretariaat
- Broedseizoen 2013
- Huismus in Heusdenhout
- Vogelleed aan de singel
- De Vink
- Op stap met Marjo
- Fenologie 2013
- Natuurgebied in de regio, Het Broek
- Een dagje vogelen met Harry Fiolet
- Werkgroep Roofvogels
- Bijzondere waarneming: De Roodmus

Dit is uitgave nr.154 Jaargang 44
Oplage 300 stuks.

't Hupke is een uitgave van de West
Brabantse Vogelwerkgroep en wordt
4x per jaar toegezonden aan onze
leden.

Bank: ING 1063712

Bestuur

Kors Jan Snoeij (voorzitter)
Eric van Damme, (secretaris)
Stefan Vromans (penningmeester)
Willem Veenhuizen,
Ellie Pruiksma, (PR & communicatie.)
Hettie van Lint (coord.werkgroep)

Redactie

Martin van Leest
Jan Benoist
p/a Gaffelstraat 52
4835 AP Breda
redactie@westbrabantsevwg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Overname artikelen

Niets uit deze uitgave mag zonder
schriftelijke toestemming van de
redactie worden overgenomen.

Website

Aanvullende informatie van artikelen
en activiteiten van onze vereniging
vindt u op onze website.
www.westbrabantsevwg.nl
www.facebook.com/westbrabantsevwg
[ogelwerkgroep](https://www.facebook.com/westbrabantsevwg)
Nieuwsbrief/ Westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ellie Pruiksma

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 december
Aanleveren kopij tot 1 november

Foto omslag

Hans van der Sanden

Foto's achterzijde

Jan Benoist, Raymond van Breemen,
Nick Jansen

Anti-kauwenkooi

In onze tuin is het vooral 's morgens en 's avonds een druk gefladder van vogels die onze voedersilo goed weten te vinden. In de winter zagen we daar Koolmezen, Pimpelmezen, Groenlingen, Vinken, Ringmussen en Huismussen lekker uit smikkelen. Van alles valt er op de grond en daar profiteren dan weer de Houtduif, Turkse Tortel, Holenduif en Heggenmus van, die de restjes van de grond oppikken. Naarmate de zomer vorderde, nam het aantal soorten steeds meer af en nu zien we eigenlijk alleen nog maar Huismussen, een enkele Koolmees en, voor 't eerst deze zomer, Kauwen.

Over die laatste wil ik het hebben. De voedersilo is helemaal niet ontworpen voor vogels van het formaat Kauw. Het is zo'n ophangkoker met 4 zitstokjes waar vlak boven openingen zitten, prima passend voor het formaat Huismus. Maar Kauwen blijken daar niet mee te zitten. Ze gingen met de poten aan de bodem hangen en konden zo, omhoog buigend, prima bij de opening. Er werd vervolgens een riante maaltijd genuttigd terwijl de mussen vanaf de schutting eerbiedig toekeken, in de hoop dat er ook voor hen nog wat over zou blijven. Die hoop bleek ijdel: binnen een halve dag was de hele voorraad verdwenen.

Hierop besloot ik (ik beken het eerlijk!) om een discriminerende strijd aan te gaan. De silo is voor kleine vogels en Kauwen mogen desnoods net als duiven op de grond mee-eten maar meer ook niet.

Ik wilde hen niet langer toestaan de hele voorraad voor de snavel van Huismussen weg te graaien.

Onze silo hangt voor het schuurtje, dus is vanaf die kant onbenaderbaar. Ik zou de voorkant moeten barricaderen. Eerst hing ik er een rooster voor, dat oorspronkelijk was bedoeld als deel van een kooi over een voedertafel. De mussen moesten hier even aan wennen maar al snel hipten ze tussen de mazen door naar de lekkernijen. En de Kauwen? Die vrouwen deze slag glansrijk, ik maakte het ze alleen maar makkelijker! Riant gezeten op het genoemde rooster trokken ze met de poten de hele silo aan een zitstokje naar zich toe en konden daardoor makkelijk met kop en nek tussen het rooster door toehappen.

Om dit te voorkomen heb ik, als tweede zet, het genoemde rooster op een paar plaatsen met ijzerdraadjes extra nauw gemaakt zodat de kop en nek er echt niet meer door konden. Ik dacht dat ik de strijd nu wel gewonnen had ...

Niet dus. De Kauwen namen gewoon meer risico en kwamen nu via de achterkant van het rooster naar de silo, daarmee hun eventuele vluchtweg wel bemoeilijkend. Maar waarschijnlijk snappen ze dat er in onze tuin eigenlijk geen gevaar is te duchten — en ze hebben gelijk.

Het was tijd voor mijn laatste zet.

Ik zou ook aan beide kanten naast de silo nog roosters moest hangen. Eén had ik er nog wel liggen en het andere heb ik in elkaar gesoldeerd.

Toch eindigde de strijd eigenlijk onbeslist. Een enkele Kauw waagt zich nu nog steeds bruut achter de roosters maar heeft dan wel te weinig ruimte om echt te kunnen schrokken. Een ander doet het verrassend inventiever: met de snavel tussen de mazen van het rooster door pakt hij de silo bij een zitstokje beet om na flink schudden naar de grond te vliegen en de gevallen zaadjes op te pikken! Dit uitermate slimme gedrag, wat ik deze Kauw meerdere keren heb zien doen, wil ik niet verder bestrijden.

Ik heb vrede gesloten

Het broedseizoen is weer achter de rug. Dit keer was er een record aantal leden van onze vereniging in het hele voorjaar actief om op vele plaatsen te monitoren en te tellen, niet in de laatste plaats ook voor de nieuwe Vogelatlas van Sovon. Het bestuur bedankt allen die zich hiervoor hebben ingezet. Een speciaal woord van dank aan iedereen die de cursus 'Inventariseren' heeft gevolgd in het vroege voorjaar. Alle deelnemers aan deze cursus hebben zich daadwerkelijk ingezet om de vogelstand in onze regio mede in kaart te brengen. Hulde!

Over de, succesvolle, cursus Inventariseren gesproken, de cursusleiders hebben inmiddels overleg gehad met het bestuur en de regiegroep over de mogelijkheden om hier een vervolg aan te geven. De cursus zal zeker op enig moment worden herhaald en ook komt er misschien een soortgelijke cursus met een meer specifiek gerichte inhoud. In de komende tijd zal daarover wel meer duidelijk worden; we zullen u daar zeker van op de hoogte stellen.

Binnen de regiegroep is er ernstig nagedacht om gevolg te geven aan de veel gestelde vraag naar workshops op specifiek vogelgebied. Er wordt momenteel hard nagedacht over een tweetal workshops 'Vogelzang' en 'Zomer-/winterkleed'. Ook worden er vorderingen gemaakt om een aantal excursies te organiseren naar andere dan de meest bekende gebieden. Er staat een excursie naar Tholen op stapel (onder leiding van leden van de plaatselijke vogelwerkgroep) en ook doen we mee aan een activiteit in het kader van 'Nacht van de nacht' op 27 oktober.

Een aantal leden heeft gereageerd op de open brief die het bestuur aan u heeft verzonden.. We ontvangen veel positieve reacties; daar zijn we blij mee. Velen zouden best wel een helpende hand willen toesteken in de zaken die we hebben genoemd maar tussen de goede wil en daadwerkelijk de hand uit de mouwen steken, constateren wij wel een beduidend verschil ... Mocht u nog niet gereageerd hebben, het kan nog steeds!

Over de invulling van het biosecretariaat heeft een voorbereidingsgroep zich beraden. Het voorlopige resultaat daarvan is een beschrijving van de verschillende taken en verantwoordelijkheden die u elders in dit nummer aantreft. Op dit gebied is hulp nog steeds meer dan welkom.

De vergaderruimte in Wolfslaar is in de vakantieperiode geschilderd, opnieuw bevoerd en van praktisch meubilair voorzien. Elke dinsdagmorgen kunt u er in principe terecht om iets te bespreken met de voorzitters van IVN, KNNV en/of Vogelwerkgroep. Gewoon een praatje of een kopje koffie kan altijd. Als u echt specifiek iemand zou willen spreken, is het handig om even een afspraak te maken. De ruimte kan ook altijd worden gereserveerd voor vergaderingen, bijvoorbeeld met uw werkgroep.

Samen met IVN, KNNV en onze Vogelwerkgroep is er een viertal activiteiten ontwikkeld met als titel 'De vier jaargetijden van Wolfslaar'. Nadere informatie hierover vindt u op onze site en in de Nieuwsbrief. Het biedt een leuke gelegenheid om ook eens leden van andere natuurverenigingen te ontmoeten.

Het overleg tussen Vitalis, de groene groepen en de BMF over de voorgenomen bebouwing van de boskamers in het Markdal heeft onvoldoende resultaat opgeleverd. Daarom hebben een aantal groene groepen en BMF besloten in beroep te gaan bij de Raad van State.

Het is de laatste strohalm om een nieuwe aanslag op de natuur in het gebied tegen te gaan. Samenvattend stelt het bestuur vast dat onze vereniging nog steeds bol staat van de activiteiten en we zijn daar best trots op!

Eric van Damme, secretaris

Niet klagen

In deze financieel moeilijke tijd wordt veel geklaagd en niet ten onrechte.

Als je al sinds 1960 in de natuur rondloopt dan zag je de afbraak van het landschap met lede ogen aan. Vooral de ruilverkavelingen waren funest voor het buitengebied.

Vanaf omstreeks 1980 kwam het bewustzijn dat het zo niet langer door kon gaan. De ruilverkavelingen werden vanaf toen landinrichting genoemd met meer aandacht voor de natuur doordat niet alleen de agrarische sector het meer voor het zeggen had.

Ook kwam men tot de ontdekking dat de waterhuishouding verstoord was en weer hersteld moest worden om uitdroging te voorkomen.

Als natuurbeschermer moet je nooit laten blijken dat je tevreden bent want dan wordt dat tegen je gebruikt.

Maar onder ons gezegd en gezwegen, dit hebben wij er onder andere voor teruggekregen:

Bleeke Heide

Het Merkske

Het Broek

Rooskensdonk

Kelsdonk

Vrije Kavelen

Een grotere Biesbosch enzovoorts...

Vogels gaan kijken in een interessant gebied is geen probleem. Op weg daarheen komt men wel door landbouwgebieden waar niets meer te beleven is of het moet een overvliegende vogel zijn.

Biemeus

Golfbaantellingen op 20 april 2013

Sinds 2000 begeleiden wij jaarlijks vogeltellingen op golfbanen. Inmiddels wordt er op vijf banen geteld.

Golfbanen zijn als parkachtig landschap aangelegd; mede afhankelijk van de grootte en de aanwezigheid van plassen komen er veel vogelsoorten voor.

Veel banen zijn aangelegd in agrarisch gebied dat steeds vogelarmer wordt; daarom kunnen deze golfbanen als een verrijking van zo'n gebied worden beschouwd.

Zie tabel op blz 6. voor totaal overzicht van de voorkomende vogels.

De Klokkenberg (vervolg)

In 2012 schreef de Vogelwerkgroep aan de Bredase gemeenteraad een brief over de plannen met betrekking tot de Klokkenberg. In deze brief maakten we al bezwaar tegen de nieuwbouwplannen van Vitalis. Ons bezwaar is simpel: geen verdere versterking in de Ecologische Hoofdstructuur of het Markdal. Over de vogels schreef ondergetekende het volgende:

"Juist in de overgangszone tussen Mastbos en Mark foerageren veel vogels, zo gebruikt de Bosuil zeker de vrijgekomen ruimten, mogelijk zal de Kerkuil in de toekomst zijn opgang doen, zoals dat bij de Bieberg is gebeurd. We pleiten er voor de nieuwbouw vogelvriendelijk in te richten bijvoorbeeld door het plaatsen van gierzwaluwnesten in de nieuwbouw.

Overigens zijn we het niet eens met de stelling in het bestemmingsplan dat de 4 Huismussen geen levensvatbare populatie is, dat hangt onder meer samen met bijvoeren door bewoners, nestgelegenheid en foerageermogelijkheden in de buurt. Verder zijn er meer soorten die hier kunnen voorkomen en dank zij de Flora en Faunawet jaarrond beschermd zijn: Blauwe Reiger, Zwarte Specht, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Steenuil, Kerkuil, Buizerd, Sperwer, Havik, Torenvalk, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Zwarte Kraai, Roek en Huismus. Een deel van deze soorten zal zich in de omgeving van de Klokkenberg ophouden en voortplanten."

Op deze tekst is niet gereageerd in het nieuwe bestemmingsplan.

Recent is het bestemmingsplan weer ter visie gelegd en nu door de raad vastgesteld, met andere woorden de gemeenteraad heeft ondanks de inspraak van diverse groene partijen ingestemd met het verder volbouwen van de Boskamers.

In recente publicaties in BN/De Stem hebt u kunnen lezen dat de Natuur en Milieuvereniging Markkant in beroep is gegaan bij de Raad van State. Al sinds 2007 maakte deze vereniging ook tijdens de inspraak en tijdens de besprekingen in de klankbordgroep tegen bezwaar de aantasting van de Boskamers. Zij en wij staan op het standpunt dat de Boskamers niet volgebouwd moeten worden maar een groene buffer moeten zijn tussen de straks uitgebreide Klokkenberg en het Mastbos c.q. Markdal. Ik ben benieuwd hoe dit afloopt.

Piet van Iersel

De Klokkenberg

(B.Steffen)

Biologisch secretariaat West Brabantse Vogelwerkgroep

Om het biologisch secretariaat toekomstbestendig te kunnen invullen is er in de afgelopen periode diep nagedacht over de taken en verantwoordelijkheden die hierbij nodig zijn. De conclusie is dat het biologische secretariaat door diverse leden zou kunnen worden ingevuld, ieder vanuit een eigen invalshoek.

Onderstaand stuk is daarvan de neerslag en is voor het bestuur het uitgangspunt om het biologisch secretariaat weer ingevuld te krijgen. Iedereen die zich geroepen voelt om hiervoor een aantal werkzaamheden te willen aanpakken is welkom!

1. Doel

- Beschikken over alle tel- en inventarisatieresultaten die door leden van de VWG worden uitgevoerd.
- Correcte opslag en goede toegankelijkheid van alle verzamelde vogelgegevens in een (digitaal) archief.
- Verbinding tussen aanlevering en gebruik van vogelgegevens.
- Motiveren en initiëren van tel-activiteiten.
- Publiceren van tel-resultaten en tel-activiteiten.
- In samenwerking met actieve leden, werk- of adviesgroepen bepalen van welke gebieden (in verband met mogelijke bedreigingen in de nabije toekomst) goede inventarisatiegegevens wenselijk zijn en tellers aansturen om deze gebieden te gaan inventariseren.

2. Takenpakketten

2.1 Archivering

- Het waarnemingenarchief digitaal opbouwen waardoor rapportage en publicatie eenvoudig mogelijk wordt. De voorkeur gaat uit naar één database voor alle gegevens waarin verschillende projecten (bijvoorbeeld alle watervogeltellingen over alle jaren) in onderscheiden tabellen zijn terug te vinden.
- Inventariseren wat er reeds bekend is, wat er geteld wordt en door wie.
- Alle (ook losse) waarnemingen en resultaten van inventarisaties en tellingen verzamelen en opslaan in het waarnemingenarchief.
- Tellers instrueren om zelf (digitaal) tijdig telresultaten door te geven aan Sovon en anderen (of dit eventueel plaatsvervangend doen).
- Vogelgegevens op maat beschikbaar stellen aan andere leden (bv. t.b.v. artikelen), de adviesgroep ruimtelijke ordening of externe organisaties.

2.2 Relatiebeheer

- Inventariseren wat er reeds bekend is, wat er geteld wordt en door wie.
- Tellers (met name aan het begin van het seizoen) enthousiasmeren.
- Tellers motiveren om hun gegevens op tijd aan te leveren.
- Tellingen coördineren. Zoeken naar combinaties van tellingen en voorkomen van mogelijke dubbeltellingen.
- Werven van nieuwe tellers i.s.m. regiegroep, bestuur en (coördinator) werkgroepen.
- Functioneren als contactpersoon m.b.t. vogelgegevens naar derden (Sovon, Staatsbosbeheer, het Brabants Landschap, de provincie en de gemeente Breda).
- Initiatieven ontplooiën om nieuwe tellingen op te zetten, onder andere met betrekking tot de soort van het jaar of op verzoek van externe organisaties (Sovon, SBB, etc.)

2.3 Publicaties

- Inventariseren wat er reeds bekend is, wat er geteld wordt en door wie.
- Tel- en inventarisatieresultaten kunnen hanteren en interpreteren.
- Publiceren van verzamelde gegevens in de eigen media van de VWG alsmede verwante verenigingen/instellingen of de pers.
- Derden enthousiasmeren om verslag te doen over uitgevoerde tellingen of inventarisaties.
- In alle publicaties (ook de externe) zorgdragen voor vermelding van de juiste personen die aan de tellingen of inventarisaties hebben bijgedragen. Dit kan leiden tot meer betrokkenheid bij een project en een grotere bereidheid om telresultaten te (blijven) aanleveren.

3. Bemensing

Om alle doelen van het biologisch secretariaat te kunnen realiseren is de inzet van meerdere personen aan te bevelen. Onze ervaring is dat het bijhouden van wie wat en waar inventariseert erg lastig is. Daarom is dit een taak die bij alle leden van de beoogde werk- of adviesgroep thuishoort.

Te denken valt aan een groep van maximaal 3 personen die alle drie kennis hebben (of willen verkrijgen) van statistiek en databestanden. Tevens moeten de leden van deze groep 'biologisch secretariaat' goed met mensen kunnen omgaan. De drie takenpakketten zoals vermeld onder 2.1, 2.2 en 2.3 vragen daarnaast om specifieke deskundigheid, waarbij combinaties van de verschillende functies denkbaar zijn. Tevens is het denkbaar dat iemand, die zich op een onderdeel zou willen inzetten, misschien in eerste instantie nog niet over de gewenste eigenschappen beschikt maar wel in staat is zich die eigen te maken.

De gevraagde competenties zijn als volgt te formuleren:

Ad 2.1

ICT- vaardigheid en kennis van databases.

Nauwgezet en punctueel kunnen werken.

Kennis van natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder is een pre maar niet beslist noodzakelijk.

Ad 2.2

Communicatieve en contactuele eigenschappen.

Mensen kunnen verbinden, motiveren en stimuleren.

Kennis van natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder.

Ad 2.3

Schriftelijke taalvaardigheid.

Goede contactuele eigenschappen.

Kennis van natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder.

Dit stuk is opgesteld door:

Agnes van der Sanden, Eric Corssmit, Hans van der Sanden, Harry van Vugt en Kors Jan Snoeij

Nieuws / Actualiteiten

Golfbaan	Toxandria	Princenbosch	Princenbosch	Albatros	de Haenen	Bergvliet
20-apr-13	Molenschot	Molenschot	namidag	Prinsenbeek	Teteringen	Teteringen
Dodaars						x
<i>Aalscholver</i>			x	x	2	
Blauwe reiger		x		x	2	x
Canadagans		x		x	2	
Nijlgans	2		x		3	x
Wilde eend		x		x	12	x
Mandarijneend					3	
Kuifeend						x
Meerkoet		x		x	4	x
Waterhoen		x			2	
<i>Kokmeeuw</i>				x		
<i>Zilvermeeuw</i>	x			x	2	x
<i>Kleine mantelmeeuw</i>	x		x			
Kievit	x	x				
Scholekster	x	x		x	4	
Wulp		x		x		
Grutto						
Buizerd	1	x		x		x
Torenvalk						
Sperwer	1					x
Fazant				x	1	x
Roek	x					
Zwarte kraai	x	x		x	11	x
Kauw	x	x		x	2	x
Ekster	x	x		x	6	x
Gaai	x	x		x	6	x
Houtduif	x	x		x	20	x
Holenduif	x	x		x		x
Turkse tortel		x		x		
Grote bonte specht	x	x		x	2	x
Kleine bonte specht					1	
Groene specht	x	x		x	3	x
Zwarte specht					3	
Koekoek			x			
Spreeuw	x	x		x	16	x
Merel	x	x		x	9	x
Zanglijster		x		x	1	x
Grote lijster	1					x
Boomleeuwerik					4	
Boompieper	1	x				
Graspieper			x			
Roodborsttapuit			x			
Witte kwikstaart	1	x		x		x
Boomklever	x	x			2	x
Boomkruiper	x		x	x	3	x
Koolmees	x	x		x	6	x
Pimpelmees	x	x		x	6	x
Zwarte mees			x			
Kuifmees			x			
Staartmees		x		x		
Goudhaan	x					
Roodborst	x	x		x	3	x
Winterkoning	x	x		x		x
Heggenmus	x	x				x
Fitis	x	x		x	4	x
Tjiftjaf	x	x		x	5	x
Zwartkop	x	x		x		x
Bonte vliegenvanger			x			
Grauwe vliegenvanger					1	
Gekraagde roodstaart	x		x		1	
Zwarte roodstaart					1	x
Boerenzwaluw			x			x
Huisemus		x			1	x
Ringmus			x			
Kneu		x				
Vink	x	x		x	8	x
<i>Keep</i>						
Putter	x		x	x	2	x
Groenling	x	x		x	3	x
Geelgors	1					

Belevenissen in de Doenradestraat te Breda

Het broedseizoen is bijna voorbij. Voor sommige soorten is het vanwege het te langer koude voorjaar verlaat, tot zelfs heden, 1 augustus. Bij controle bleek dat veel Huiszwaluwen nog hun grote en kleine jongen aan het voeren waren.

Bij ons in de tuin en de omgeving zijn weinig jonge vogels groot geworden. De Merel die in de beukenhaag voor aan de straat al meer dan een week zat te broeden is heel netjes uitgehaald....., alle vier de eieren weg. Aan het nest was verder niets vernield, alles was heel gebleven. Wie was de dader?

In de achtertuin op onze vogelkooi, onder het balkon heeft deze merelvrouw opnieuw een nest gemaakt, wederom met enkele eieren. Op een vroege ochtend werden we wakker vanwege het vele geluid, met veel lawaai, van meerdere alarmerende merelouders, bedoeld om de boosdoener, predator te verjagen. Helaas werd het nest geplunderd. Volgens ons was de Ekster de boosdoener, later werd er een Gaai gesignaleerd. Ditzelfde merelpaar probeerde zelfs voor de derde keer in de klimop een nieuw nest te maken. Het resultaat blijft onbekend. Vanwege de vakantie kon ik niets meer waarnemen en na terugkomst bleef het stil rondom de klimop. Zou de broeddrijf na al deze narigheid al verdwenen zijn? De Merels waren al wel volop aan de bessen van de Lijsterbes begonnen.

Ik heb trouwens hier in de omgeving dit seizoen maar een enkele jonge Merel gehoord.

De Turkse Tortel, kent bijna hetzelfde verhaal. Twee keer hebben ze een nest in de klimop gemaakt, met een of twee eieren. Ook deze werden weggenomen, door Ekster of zelfs Kauw? Ik was er weer niet bij toen het gebeurde!

De Winterkoning en de Heggenmus hebben ergens achter in de buurtuinen of in de coniferen haag (*Cupressocyparis leylandii*) een nest, met een voor zover ik kon nagaan gunstig resultaat. Af en toe kwamen de jongen in de tuin, al bedelend om eten.

Wat dit jaar wel weer succesvol verliep, was het uitkomen en uitvliegen van vijf Koolmezen, vanuit de houtbetonnen nestkast die in de achtertuin hangt. Geregeld komen er nu nog jonge Kool- en Pimpelmezen in de tuin voedsel vergaren, drinken en een bad nemen, zeker lekker met dit warme weer!! Water verversen is nu overigens wenselijk, het wordt snel te warm met kans op ziektekiemen en muggenlarven.

Het Roodborstje zie ik al geruime tijd niet meer, het heeft waarschijnlijk geen broedsucces gehad in de achtertuinen, hetzelfde geldt voor de Groenling. De Houtduif zit nu geregeld goed te koeren in het dichte loof van de lindebomen. Ze zullen nu zeker een nest ergens hebben. Ze worden met rust gelaten door de verschillende predatoren, want deze zullen hun jongen al wel groot hebben.

Opvallend was dat er de gehele zomer, zelfs tot nu toe, een zingende Vink te horen was. Waarschijnlijk een vrijgezel die wel een territorium heeft, maar geen vrouwtje heeft kunnen versieren. Of een jonger individu met minder ervaring, want zijn zang was volgens mij ook niet zoals we gewend zijn: een zogenaamde korte mooie vinkenslag. We gaan nu een stillere tijd tegemoet wat betreft de vogels in het stedelijk milieu. Als je dan toch van de vogels in de stad wilt genieten kun je naar de verschillende waterpartijen gaan. Nabij het water zullen meer soorten te bekijken en te verwachten zijn.

Willem Veenhuizen

Stadsvogelexcursie 16 Juni 2013

Met tien enthousiaste vogelaars en vogelaarsters gingen we op pad, van 7.00 uur tot 9.15 uur.

Een nieuwe wijk, in de jaren negentig gebouwd, een nieuw excursiegebied in de stadsvogelexcursieserie, binnen de bebouwde kom van Breda.

In het zuidoostelijke deel begonnen we, langs een van de wadi's. Een wadi is een kruidenrijke, ondiep glooiende sloot die het oppervlaktewater opvangt en langzaam in de bodem doet zakken.

Rondom het startpunt, de parkeerplaats aan de Blauwoogvliender hoorden we al Heggenmus, Zwarte Kraai, Ekster, Zwartkop, en op het gazon vlakbij waren twee voedselvergarende Scholeksters.

De Scholekster wordt steeds meer in de bebouwde kom van Breda waargenomen!

Bij de wadi staan een paar opvallend dikke eiken, met daarop een goed te bekijken foeragerende Boomkruiper!

Verder doorlopend zagen we, heeeyee, enkele Huismussen hier in deze nieuwe wijk! En hier ook verwacht, verscholen in een pas geknotte wilg en enkele struiken: twee Putters. Later zagen we ze rondscharrelen in de wadi, etend van de zadenrijke kruiden die daar rijkelijk aanwezig waren.

We kwamen bij de waterpartij van de wijk, de Westertuin genaamd. Verschillende aan water gebonden soorten werden hier gezien: Meerkoet, Waterhoen, Knobbelzwaan, Kokmeeuw, Soepeend, en in de rietvegetatie Kleine Karekiet. We gingen verder via de Aureliastraat, Weteringsloot, in noordelijke richting.

Vlakbij was een uitbundig zingende Bosrietzanger te horen, af en toe te zien onderin een wilgenstruik.

Verder zagen we onderweg een aantal algemenere soorten als Vink, Merel, Turkse Tortel, Kool en Pimpelmees, en Kauw, Houtduif, een enkele Winterkoning, nog een Tjiftjaf, Spreeuw en Gaai.

Langs de Westerparklaan gingen we terug. De zang werd al veel minder; het was later op de dag en veel soorten waren met hun jongen bezig.

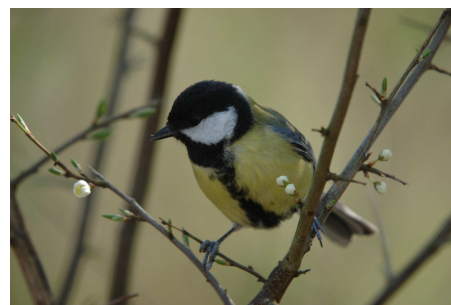
We werden nog verblijd met een overvliegende Aalscholver, een grote zwarte vogel met snelle vleugelslag, een Kleine Mantelmeeuw en een Gierzwaluw. En ja, nog even aan de overkant een zingende en baltsvlucht makende Grasmus.

Op het einde pas, een fraai zingende vele rollers producerende Roodborst.

Al met al konden er toch weer een 31-tal soorten waargenomen worden.

Lees ook in 'Vogels houden van Breda', een publicatie van onze Vogelwerkgroep, op pag. 189 t/m 191, nog meer wetenswaardigheden over vogels in een nieuwe stadswijk.

Willem Veenhuizen

Koolmees

(Gert Bouwmeester)

Alle begin is moeilijk

Toen ik, Joop van Riet, met Piet van Iersel sprak over dit stukje over de eerste ervaringen met vogels was ook mijn broer Thom aanwezig. Hij vertelde over mijn eerste kennismaking met "vogelen": Thoms actie voor het behoud van een overwinteringsgebied voor Kleine Zwanen (wel 1000) bij Middelburg. Om die reden werd het gebied toen niet bebouwd en dat is zo gebleven. Ik was wat meewarig en verbaasd over het feit dat er mensen waren die alles van die vogels wisten en ook alles opschreven. Nu weet ik beter! Een andere ervaring op jeugdige leeftijd is dat ik een Huismus met een luchtbuks neerhaalde. Dat nooit meer, dacht ik toen ik het dode beestje zag liggen.

Ik ben geen echte vogelaar, vind ik. Dat bleek uit mijn binnenkomen bij de Vogelwerkgroep. Zo zag ik in een winter bij de Chaamse Beek een prachtige Visarend, dacht ik. Maar andere vogelaars konden hem niet vinden, het bleek later een wittige Buizerd te zijn. Nu weet ik wel beter, in de winter zijn er geen Visarenden in Nederland. Maar ik heb genoten van die prachtige, als Visarend vermomde Buizerd; alleen zijn poten had hij geel gehouden!

Toen ik vroeger stuurman was had ik altijd een 7x50 kijker bij me. Al varende over de oceaan vlogen er op thermiek vaak albatrossen mee, prachtig. Alleen zwenkten ze direct weg als je je foto toestel pakte! Behalve de zware kijker gebruikte ik een klein ANWB-gidsje, om vogels op naam te brengen. Zo'n dun boekje beveel ik ook voor de beginnende vogelaar aan: dan herken je zonder verwarring de meest voorkomende soorten. Ik vind het ook makkelijk om vogels aan specifieke kenmerken te herkennen, zoals hun manier van lopen, foerageren, bewegen, kortom hun gedrag en hun biotoop. Dat geeft ook beginners houvast aan wat je kunt verwachten. Zo zat er eens een gele kwikstaart op de garage van mijn huis. Harry van Vugt tipte me dat het een "Grote" Gele Kwikstaart moest zijn, omdat deze altijd alleen foerageert en niet zoals de andere gele kwikken in groepen. Dat was mijn eerste Grote Gele Kwikstaart, vervolgens scheet hij wekenlang mijn autospiegel onder!

Vogels zijn een klein onderdeel van het landschap. Bescherming daarvan staat bij mij voorop. Ik heb overigens niet veel met bossen. Ik houd meer van het weidse landschap zoals ik dat hier langs de Mark (en beken) kan beleven. Via een IVN-Natuurgidsencursus deed ik mijn eerste vogelkennis op. Als het even kan ga ik met anderen vogels kijken, dat is makkelijker dan alles zelf uitzoeken. Je ontdekt steeds weer nieuwe vogels. Vorige maand nog, zag ik een iets "anders dan anders" vogel" bij dat vogelparadijs Rooskensdonk. Dat werd mijn eerste Zwarte Ruit.

Voor geluiden maak ik tegenwoordig gebruik van mijn smartphone. Ik heb er een app op gezet waarin alle vogels van Europa op te roepen zijn, zelfs met figuurtje en geluiden. Het is de "Birds of Northern Europe"-app. Het is reuze handig en zo kan ik in het veld nog eens even horen of het de Bosrietzanger is of de Rietzanger, die er veel op lijkt.

Joop van Riet m.m.v. Piet van Iersel.

Onze zienswijze betreffende het Bestemmingsplan buitengebied Noord

Op 7 mei 2013 is een tweede brief namens de West Brabantse Vogelwerkgroep aan de Bredase gemeenteraad verzonden. Die was niet alleen ondertekend door onze vereniging maar ook door vier andere groene partijen die zo opnieuw hun zienswijze indienden. Dit keer kon zowel op de gemaakte MER (Milieueffect-rapportage) als op het Ontwerp-bestemmingsplan worden gereageerd.

In het bestemmingsplan liggen belangrijke natuurgebieden als Weimeren, Rooskensdonk, Vierde Bergboezem, Liesbos en Strijpen. In de toelichting wordt maar zeer weinig gezegd over de ecologische waarde van deze gebieden. De ecologische waarden zijn naar onze mening wel te vinden in de bestaande en vastgestelde beheersplannen van de natuur- of waterbeheerder en de monitoringsrapporten van de eigenaar/beheerder. In de toelichting wordt hier niet naar verwezen wat jammer is. De Steenuil, die in dit buitengebied van Breda nog voorkomt, moet het hebben van zijn directe, zo mogelijk rommelige omgeving waar hij kan foerageren en zijn jongen groot kan brengen. Nog steeds lukt het sommige afdelingen van de gemeente Breda te ontkennen dat er diverse broedgevallen zijn, daarom hebben we deze keer in de brief maar een kaartje opgenomen afkomstig van Martin van Leest.

Wat we ook belangrijk vonden is aangegeven wat er de laatste tijd is gebeurd binnen het bestemmingsplangebied. Zo werd een lijst van veranderingen in bestemmingen opgenomen om dit te onderschrijven. In totaal werden 26 nieuwe bestemmingen benoemd en beschreven. De gemeente zou dit moeten doen in de verplichte retrospectieve toets.

Piet van Iersel

Rooskensdonk

(www.niluchtfoto.com)

Zienswijze betreffende het Bestemmingsplan Buitengebied Zuid

Op 9 juli 2013 is behalve een brief over het Bestemmingsplan buitengebied Noord namens de West Brabantse Vogelwerkgroep ook een brief over het Ontwerpbestemmingsplan buitengebied Zuid aan de Bredase gemeenteraad verzonden.

Die was door de Vogelwerkgroep ook namens twee andere groene partijen opgesteld, die zo opnieuw hun zienswijze indienden. Dit keer kon zowel op de gemaakte Plan-MER (Plan-Milieueffect rapportage) als op het Ontwerpbestemmingsplan buitengebied Zuid worden gereageerd. De milieuaspecten worden hier in de Plan-MER besproken. Dit rapport is overigens voor niet-deskundigen nauwelijks te lezen. Deze Plan-MER bevat echter een onderdeel dat van groot belang is voor de toekomstige ontwikkeling van de landbouw: er moet ook hier een passende beoordeling worden gemaakt met betrekking tot het Ulvenhoutse Bos.

Dit moet omdat het bos een Natura 2000 gebied is. Het valt dus onder de Natuurbeschermingswet. Een passende beoordeling houdt in dat bekeken moet worden of de ontwikkelingen die ook dit bestemmingsplan mogelijk maakt van invloed zijn op de natuurdoelen van het genoemde bos. Dat is een hele rekenpartij waarvoor een apart ingenieursbureau werd ingehuurd. Het resultaat is dat de stikstofdepositie op het Ulvenhoutse Bos al te hoog is en er daarom niets meer bij kan. Dus zullen alle nieuwe landbouwkundige ontwikkelingen stikstofneutraal moeten plaatsvinden. Zo kan de uitbreiding van de veeteelt en tuinbouw alleen onder strikte voorwaarden plaatsvinden. In de brief hebben we opgemerkt dat zo het Ulvenhoutse bos wellicht niet wordt gered. Ik denk dat er veel meer moet gebeuren aan de waterhuishouding: de kwel moet worden hersteld. Het gaat hierbij niet om vogels, maar om de plantensoorten die in de lente bloeien zoals de witte rapunzel en de bosanemoon. Overigens bloeiden er dit jaar meer witte rapunzels dan vorig jaar.

Bij het beoordelen van het bestemmingsplan moet je door heel wat tekst ploegen: in totaal 500 kantjes voor het Ontwerp bestemmingplan en de Plan-MER. Daar komen dan de stukken nog bij die bij de behandeling van het

vorige plan door de Raad van State zijn afgegeven. Het is kortom een hele klus waar ik gelukkig niet alleen aan gewerkt heb. We hebben opmerkingen gemaakt over: water, ecologie, de plankaart -die werkelijk niet te lezen is, de retrospectieve toets, de regels. In totaal werden 27 opmerkingen bij de regels gemaakt. Het is dan ook begrijpelijk dat ik hier niet op in zal gaan in dit korte stukje.

Het bestemmingsplan is vooral ook van belang omdat het Ulvenhoutse Bos en de Rith hieronder vallen. De Rith en omgeving is of was een kerngebied voor Steenuilen en wellicht ook voor Ringmussen. Door de schaalvergroting van de land- en tuinbouw (tot 100 hectare aardbeien) wordt het landschap hier steeds meer aangetast. Er zijn kolossale schuren voor koeien en varkens verschenen en de nieuwste ontwikkelingen zijn enorme stallen voor de paardenhouderij. Ik zou zeggen, fiets er eens doorheen dan kun je het allemaal zelf zien. Maar er blijven leuke stukjes over. In het voorliggende bestemmingplan is bijna alle beplanting in de vorm van heggen en kleine en wat grotere bosjes tot natuur bestempeld, wat op zich al een hele winst is.

De witte rapunzel

De veehouderij in de Rith

Piet van Iersel

Broedseizoen 2013: Tabel

Blauwe Reiger	2009	2010	2011	2012	2013
Mastbos	19	30	27	29	10
Dorst	11	13	18	14	13
Hartel	20	26	26	21	13
Ooievaar					
Waspik			5 jongen	2 jongen	2 jongen
Drongelen				bezet nest	niet aanwezig
Eethen				jongen	2 jongen
Dussen					nest verlaten
Breda, Markdal				2 jongen dood	2 jongen
Kwartel					
Bleeke Heide			9	3	0
Roek					
Made indstr.ter.	58	48	72	67	47
Oosterhout	21	30	21	18	9
Heuvelplein	28	36	34	28	21
Ijpelaar	73	66	62	44	45
Raamsdonksveer	119	154	126	118	116
Huiszwaluw					
Steenbergen	54	72	81	78	59
Zundert		25	26	32	5
Drimmelen	149	127	93	102	96
Drimmelen	40	28	37	31	34
Geertruidenberg	10	10	27	27	37
Werkendam	13	17	14	18	17
Werkendam	8	17	20	19	24
Rietdijk	19	11	9	12	9
Hoge Vugt	0	0	4	21	32
Roodborsttapuit					
Bleeke Heide			3	10	5
Broskens			5	9	3
Singelhei			17	5	1

Broedseizoen 2013: een indruk

Blauwe Reigers zijn in enkele kolonies afgenomen.

Op de Sassenplaat zaten 50 paar Lepelaars. Gezien de lage aantallen die bij ons gezien worden mag aangenomen worden dat de goede foerageergebieden ten noorden of westen van deze kolonie liggen.

Ooievaars gaan West-Brabant weer interessant vinden. In de Lage Vugtpolder verbleven lang twee vogels die ook sliepen op het paalnest van de kinderboerderij. Krakeenden nemen nog steeds toe. Kuifeenden doen het goed.

Grutto's nemen in aantal af, verschillende broedplaatsen zijn dit jaar verlaten. De Tureluur was een zeldzame soort maar hij broedt nu op steeds meer plaatsen.

Van de Houtsnip zijn drie territoria in het Chaamse bos waargenomen. Roofvogels hadden minder jongen.

Bruine Kiekendieven zijn minder waargenomen. Onder andere in de Vrije Kavelen, de Maaien en de Matjes zijn wel vogels gezien maar ze hebben er voor zo ver bekend niet gebroed. De Zeearenden in de Biesbosch hebben voor twee jongen gezorgd.

Door Kerkuil en Steenuil werden minder nestkasten bezet.

Ransuilen worden maar spaarzaam vastgesteld.

Patrijzen worden op steeds minder plaatsen waargenomen.

Kwartels kwamen in lage aantallen naar Nederland.

Kwartelkoningen waren 's avonds te horen in de Vrije Kavelen. Het aantal Veldleeuweriken vertoont een onrustbarende daling. Ook in het Princenbos, op de Stribeekse Heide en in de boswachterij Dorst zijn roepende vogels waargenomen.

Willem Veenhuizen constateerde aan de Rietdijk een afname van het aantal Huiszwaluwen maar een verrassende toename in de wijk Hoge Vugt. Zomertortels zijn zeldzaam geworden. De Roek vertoont een lichte afname in aantal. Nachtzwaluwen profiteren van nieuwe open stukken in bossen. In het Chaamse bos zijn 18 territoria vastgesteld.

Oeverzwaluwen zijn bij ons afgenomen: er zijn weinig geschikte nestplaatsen. De grote kolonie bij de Dassenplas is verdwenen omdat al het zand afgegraven was.

Kleine Karekieten, Bosrietzangers, Grasmussen en Boompiepers zijn in geschikte biotopen ruimschoots aanwezig. Spotvogels doen het redelijk. Bonte Vliegenvangers zijn meer vastgesteld. Grauwe Vliegenvangers lijken wel uit te sterven. De Roodborsttapuit is in aantal afgenomen maar er zijn plaatselijke verschillen.

Matkoppen worden zeldzaam ondanks geschikte biotopen. Huismussen lijken het beter te doen. Ringmussen zijn daarentegen sterk in aantal afgenomen. Vinken en Putters worden op veel plaatsen gehoord, ook in de stad.

Geelgorzen zijn plaatselijk in de grensstreek in redelijk aantal gehoord, de soort gaat niet in aantal achteruit.

Door de koude winter en voorjaar is het broedseizoen later begonnen. De indruk is ontstaan door het inventariseren van 400 hectare natuurgebied BMP en het tellen van kolonies. Voor een landelijk beeld zien wij uit naar de broedvogelgegevens 2013 van Sovon.

Harry van Vugt

Merel

(Hans van der Sanden)

De Huismussen in Heusdenhout

Sinds enkele jaren woon ik in Heusdenhout. In de eerste jaren dat ik hier woonde had de buurvrouw Huismussen onder haar dak. Bij mij zaten er geen; dat was jammer, maar gelukkig bleven ze in de buurt broeden.

De tellingen in de Meent in 2010 leverden toen 12 roepende mannetjes op. In 2013 waren er dat nog 6. Nu moet je mijn tellingen met een korreltje zout nemen. Ik doe dat op de bonnefooi. Zo nu en dan rijd ik op de fiets door de wijk en schrijf de mannetjes die zitten te roepen op. Soms doen ze dat de hele dag en de andere keer zie je er weinig, dus een echt populatieonderzoek is het niet.

Dit jaar zag ik in het voorjaar maar weinig Huismussen in de tuin totdat ik ging strooien met in diverse winkels verkrijgbaar vogelvoer. Ik begon daar al vroeg in het jaar mee en zo kwamen ze regelmatig bij me eten. Zoals menigeen weet, ga ik regelmatig op vakantie en dan wordt er niet gevoerd. Maar wat schetst mijn verbazing: ik kom terug uit IJsland en na drie dagen zie ik weer Huismussen in mijn tuin. En de aantallen liegen er niet om, soms loopt het op tot meer dan twintig volwassen en jonge vogels. Ze eten het gestrooide voer graag op. Ik kocht daarvoor kuikenvoer bij Hornbach. Dat is mooi klein gemaakt graan. De Kauwen en de Turkse Tortels vinden dat lastig oppikken tussen het gras. Maar de Huismussen lusten dit des te meer. Ik geniet er regelmatig van als ik even door het raam naar buiten kijk. Ik hoop dat de jonkies het overleven.

Mijn idee: graan strooien helpt!

Piet van Iersel

Huismus

(Cees Jansen)

Het moet wel leuk blijven

"Er is wellicht geen wetenschap die behalve de vakbeoefenaars, een zo groot aantal actieve amateurs telt als de vogelkunde", schreef Makatsch in 1952 in een inleiding op het boek 'Vogels van riet en moeras'.

Naar dat aantal actieve amateurs wordt in NRC Handelsblad verwezen in het artikel van zaterdag 18 mei 2013 onder de titel 'Vogels tellen als liefdewerk', over Sovon, de organisatie die de trends in de vogelstand onderzoekt en over de waardevolle bijdrage van vrijwilligers die de gegevens daarvoor aanleveren.

De natuur is in trek

De natuur en in het bijzonder vogels zijn in trek. Acties waaraan iedereen, vogelaar of niet, kan meedoen, zoals het platform waarneming.nl en de jaarlijkse tuinvogeltelling, kunnen dan ook rekenen op veel deelnemers. Vogelaars kunnen daarnaast ook nog actief zijn tijdens Birdwatch of projecten van een natuurvereniging of vogelwerkgroep.

Een belangrijke reden van vogelaars om eropuit te trekken en deel te nemen aan een project is dat het wel spannend moet zijn, er moet kans zijn op succes. Uit afwisselende gebieden met kans op veel verschillende soorten komen, ook gewoon op waarnemingen.nl., veel meer gegevens binnen dan uit een polder vol met maïsackers.

Die reden geldt voor de vogelaars des te meer als het gaat om als vrijwilliger mee te werken aan wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld door deelname aan (een van) de projecten van Sovon. Zo zijn er in Nederland ruim 8.000 tellers die op gezette tijden gegevens aanleveren aan Sovon. Die (getrainde) vrijwilligers werken volgens een gestandaardiseerde methode. Ze tellen in vaste gebieden, in vaste telperioden, op vaste teldata en -uren en noteren de gegevens op standaardformulieren. Tegenwoordig wordt de verwerking en het doorsturen van de gegevens via de pc gedaan.

De waarde van lange termijngegevens

Universitair onderzoek richt(te) zich, zeker veertig jaar geleden, toen Sovon werd opgericht, vooral op afzonderlijke vogelsoorten, niet op de breedte en op de lange termijn. Daarvoor heb je trouwe vogelaars nodig die jarenlang hetzelfde gebiedje in de gaten houden.

Sovon leunt op dat netwerk van tellers die veel lokale kennis bezitten. Hun gegevens zijn op lokaal niveau een toegevoegde waarde en vormen mede de basis voor rapporten en wetenschappelijke publicaties, die Sovon jaarlijks uitbrengt over de trends in de Nederlandse vogelstand.

Een goed begin

In 2013 zijn binnen onze Vogelwerkgroep via een korte cursus inventarisatie volgens de Sovon- methode vijftien leden toegetreden tot het netwerk van actieve vrijwilligers/vogelaars. Sovon en onze Vogelwerkgroep kunnen daar met recht trots op zijn. Vol verwachting zien we uit naar de eerste onderzoeksresultaten, in verslagvorm.

Hoe verder

Op donderdag 7 november aanstaande is er gelegenheid voor de ex-cursisten om gezamenlijk terug te kijken op niet alleen de cursus, maar vooral op hoe daar verkregen kennis werd ingezet bij de verschillende Sovon- inventarisatieprojecten.

Een persoonlijke uitnodiging daarvoor en het programma van die avond volgen later.

Agnes van der Sanden

Vogellief en -leed aan de singel

Ik woon aan een van de Bredase singels en dat levert soms aardige waarnemingen op. Afgelopen winter in de week van 9-15 december waren te zien: Wilde Eenden, Kokmeeuwen, Aalscholvers, Blauwe Reiger, Meerkoeten, een Dodaars die zich langdurig liet bewonderen, Kauwen, Zwarte Kraai, Waterhoentjes, Gaai en Boomkruiper. In het algemeen valt het aantal vogels dat in de bomen aan de waterkant te zien is mij tegen. In de lente en de zomer is er doorgaans minder te beleven. Kleine Mantelmeeuwen winnen het dan in aantal van de Kokmeeuwen. Twee gebeurtenissen zijn mij bijgebleven.

I Meerkoet

De Meerkoet is jaarrond een geregeld geziene passant. Maar tien dagen lang heb ik elke dag minstens een keer geïnteresseerd gekeken naar een Meerkoet die rond een niet gebruikte meerpaal een nest had gebouwd en daarop zat te broeden. Op 23 april kreeg ik in de gaten dat daar zeer waarschijnlijk een nest werd gebouwd en er geen sprake was van een kluitje aangespoelde rommel! De nestbouw ging in een kalm tempo. En ik had op 14 april bij de KMA al een Meerkoet zien broeden! Het duurde tot begin mei dat een of twee koeten zich wat intensiever met het nest gingen bezighouden en vanaf 5 mei zat er steeds een vogel op het nest. Omdat er nogal wat vaarverkeer is op de singels deinde het nest met vogel regelmatig nogal heftig op en neer maar bleek vooralsnog daartegen bestand.

Nu volgt een droevig relaas. Eigenlijk is droevig niet het juiste woord want de hoofdfiguren waren er slechts enige uren door van slag. Elke ochtend vanaf 5 mei keek ik dus even naar de broedende Meerkoet. Bij slecht weer, vaak dus, zag je eigenlijk alleen de witte bles. Overdag werd soms nog wat nestmateriaal aangevoerd. Het nest breidde zich zodoende langzaam uit, helaas niet richting oever. Geregeld kwamen er boten langs maar het leek goed te gaan. Op 13 mei zag ik dat het nest begon los te raken van de paal en verder naar het midden van de singel dreef. Nog slechts één tak verbond het met de paal. Hoe lang kon dit goed gaan? Niet lang, bleek al snel. Toevallig was ik op 15 mei thuis en keek ik naar buiten toen rond 13.45 uur het nest op drift raakte. Eerst dreef het vrij langzaam maar daarna steeds sneller richting Wilhelminabrug. Naarmate het dichterbij het midden van het water kwam kreeg de stroom er meer vat op. Om 13.55 uur zag ik het onder de brug verdwijnen...Ik verwachtte eigenlijk dat de vogels op en bij het nest zouden blijven; er zat immers ruim drie weken werk in. Maar dat was allesbehalve het geval. De broedende vogel was er al snel af. Beide vogels probeerden nog wel nestmateriaal aan te dragen, maar al heel snel richtte hun aandacht zich meer op de paal dan op het nest. Enigszins verbluft aanschouwde ik het tafereel. In de eerste uren na het wegdrijven van het nest bleven de Meerkoeten nog nijver met potentieel nestmateriaal naar de paal zwemmen. Maar daarna zwommen ze weer rond alsof er niets gebeurd was.

II Futen Met het broedresultaat van de Futen leek het dit jaar beter te gaan dan vorig jaar; toen zag ik geen enkel jong langskomen. Dit jaar passeerden op 12 mei twee al grote, zelfstandig zwemmende jongen in gezelschap van de oudervogels. Op 16 mei naar de "lege" nestpaal kijkend zag ik een koppel Futen waarvan de een –statig rondrijvend– onmiskenbaar een of meer jongen op de rug had en de

ander voor het gezinnetje foerageerde. Hij (of zij) slaagde er na enige vruchteloze pogingen in om voor de partner een visje te vangen. De jonkies waren onzichtbaar, beschermd als ze werden tegen de stromende regen door het uitgespreide verenpak van de ouder die als vlot diende. Zo werd ook 16 mei toch een mooie vogeldag. Ik was opgelucht toen het laatstgenoemde stel de volgende dag weer langs kwam. Het had de vorige dag tot 's avonds onafgebroken gehoosd en ik vroeg me stiekem toch af of de ukkies onder de veren het onder die omstandigheden droog konden houden en of er in de regen wel voldoende vis gevangen kon worden. Dat het echt om meer dan één jong ging bleek de dag erna; het was zowaar droog en ik zag eerst één koppie, toen twee en tenslotte drie tussen de veren uitkomen. Op 20 mei zwom een van de jongen in het water, heel dicht naast het 'vlotje'. Behalve met foerageren had de 'werkende' helft van het paar het ook druk met 'vlotbescherming'. Toen op zaterdag 18 mei het koppel met de twee grote jongen naderde stooft hij of zij vanaf een heel eind verder eropaf. Vlotje volgde. De kopveren van de volwassen vogels werden opgezet en het kwam tot een heuse confrontatie. Die werd gewonnen door het koppel met de kleine jongen. Het andere droop af, richting vanwaaruit het gekomen was. Bij zowel winnaars als verliezers moest een baltsachtig ritueel voor herstel van de gemoedsrust zorgen. Op 21 mei zag mijn man het winnende stel nog met een jong (zichtbaar op de rug). Daarna was het feest voorbij. Alleen volwassen Futen passeerden ons huis nog, alleen of met zijn tweeën. Ik moet er wel van uitgaan dat de jonge Futen het niet hebben kunnen bolwerken in het aanhoudend slechte weer. Volgend jaar beter?

Henriëtte Huijgens

P.S. Op 7 augustus in de Haven toch nog een koppel Futen gezien met twee jongen!

Kokmeeuw

(Hans van der Sanden)

Vink, *Fringilla coelebs*

De Vink is in grote delen van ons land de talrijkste doortrekker in de herfst. De grootste aantallen trekken door van eind september tot eind oktober. Veranderingen in de doortrekdata staan onder invloed van het weer. Lage temperaturen bijvoorbeeld bevorderen de trek, terwijl regenachtig weer de trek afremt. Maar dit staat los van het verschijnsel dat de doortek steeds later in het jaar plaatsvindt. Een deel van onze broedvogels overwintert in eigen land. De Nederlandse populatie wordt geschat op 600.000-700.000 paren.

Kenmerken

Deze bekende vogel heeft talrijke streeknamen zoals Toetvink, Blauwkop, Schildvink (vanwege de witte schouder-vlek), Botvink (bot=bladknop, in het voorjaar eet de Vink van nieuwe uitbottende knoppen van bomen) en Boekvink (=beukenvink, houdt van beukenootjes). De wetenschappelijke naam van de Vink is *Fringilla coelebs*. De genusnaam *Fringilla* is in het oud-latijn een niet duidelijke vogelnaam, *frigere* (latijn) betekent gillen, krijten of piepen, *friguttire* (latijn) betekent tijlpen of zingen. De speciesnaam *coelebs* betekent ongehuwd (zowel voor een weduwnaar als een jonge man). Linnaeus gaf in 1758 alle toen bekende levende dieren en planten hun wetenschappelijke naam en noemde de Vink *coelebs* omdat hij van mening was dat de vrouwtjes naar het zuiden trokken en de mannetjes in de winter in het broedgebied bleven.

Hoewel ik aanneem dat iedere vogelaar de Vink herkent, toch een korte beschrijving van het uiterlijk. Het mannetje heeft een wijnrode onderzijde en is op de buik wat lichter. De kruin en de nek zijn leiblaauw en het voorhoofd zwart. De rug is donkerroodbruin. In de vlucht is de vogel goed te herkennen aan de witte schouder-vlek op de vleugel en de witte vleugelstreep. De stuit is groenachtig en de staart heeft witte buitenste staartpenen. Bij het vrouwtje zijn de vleugels en staart bruiner en de onderzijde is grijsbruin. De jonge vogels lijken op de vrouwtjes. De eilandvormen (Azoren, Madeira en Canarische eilanden) en de Noord-Afrikaanse vormen hebben iets afwijkende kleuren. De lengte van de Vink is ongeveer 15 centimeter. De vlucht is golvend. De mannetjes hebben een vrolijke, krachtige zang die varieert van streek tot streek. Er zijn plaatselijke variaties en zelfs echte zangdialecten. Het sterkst varieert de laatste strofe, de echte vinkenslag, ook wel weer te geven door: "Weet je, weet je voor mij geen dikke vette preekheer". Bij veel vogelsoorten zingen de mannetjes vooral vroeg in de ochtend. De functie van de ochtendzang is voor ongepaarde vogels anders dan voor monogaam gepaarde mannetjes. Ongepaarde mannetjes zullen zoveel mogelijk tijd aan het zingen besteden om een vrouwtje te lokken. Monogaam gepaarde mannetjes zullen zingen om andere mannetjes uit hun territorium te houden en om hun partner te bewaken. De lokroep is een herhaald helder 'pink-pink'. In de vlucht roepen Vinken een zacht 'djuub'. Een speciale plaats nemen de alarmreacties tegen vijanden in. Kleine vogels lopen voortdurend de kans aangevallen te worden door een of andere vijand. Ze hebben daarom een goed functionerend alarmsysteem ontwikkeld. Als een Vink een stootvogel of uil ziet, laat hij een bepaalde kreet horen, waarmee hij andere kleine vogels alarmeert. Dergelijke kreten worden door veel vogels begrepen.

Voorkomen

De Vink is een broedvogel van westelijk Eurazië maar hij ontbreekt in het hoge noorden en op IJsland. In het noorden wordt zijn plaats ingenomen door de Keep, *Fringilla montifringilla*. In Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika is de Vink met succes geïntroduceerd, een duidelijke vorm van faunavervalsing. De Vink bouwt een kunstig nest van halmpjes, worteltjes, mos, bekleedt het met korstmos en voert het met haar en veertjes. Het nest is daardoor haast niet van de omgeving te onderscheiden. De Vink bouwt zijn nest in middelhoge tot hoge bomen met een voorkeur voor bomen in bossen en parken. Daarbinnen heeft hij dan weer een duidelijke voorkeur voor gemengde bossen en loofbossen. Ook een kleinschalig cultuurland kan hoge dichtheden aan Vinken opleveren. Het zwaartepunt van de verspreiding van de broedvogels ligt in ons land dus in de beboste delen. De veenweidegebieden en de zeekeleipolders hebben een duidelijk lagere dichtheid. Ook in het stedelijke gebied zijn de dichtheden vrij laag, hoewel Vinken in boomrijke stadswijken en dorpen soms even talrijk zijn als in sommige bosgebieden. De Vink profiteert van de toegenomen oppervlakte bos. Ook de leeftijd van het bos en het gewijzigde bosbeheer (meer ondergroei) spelen een rol. De broedtijd valt van half april tot ver in juni. In de winter is de Vink meer een vogel van het open cultuurland. In deze periode wordt in groepsverband gevoerageerd en geslapen. Let goed op deze groepen, want hierbij kunnen zich dan ook andere vinkachtigen en gorzen aansluiten.

Voedsel

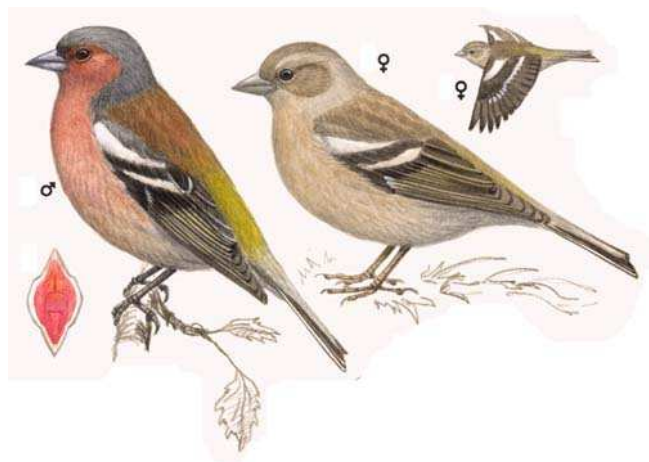
In de zomer is de soort een insectivoor. In de winter staan er verschillende (vooral oliehoudende) zaden, knoppen en bessen op het menu en in sommige winters (mastjaren) vormen beukenootjes het stapelvoedsel. De jongen worden grootgebracht met insecten. Beide ouders verzorgen de jongen, die na 13 - 14 dagen het nest verlaten. Bij vinken voeren de mannetjes soms de broedende vrouwtjes, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de gorzen.

De trek

De najaarstrek begint half september en duurt tot in december. De voorjaars trek vindt plaats in februari, maar vooral in maart tot in mei. De najaarstrek is een massaal fenomeen dat voor vogelaars nergens in Nederland onopgemerkt voorbij gaat. In het voorjaar is dit veel minder het geval. Zoals de meeste zaadetende soorten trekken Vinken overdag. Het zijn dagtrekkers, en dan vooral in de morgenuren. Tegen de avond zijn slaapvluchten waar te nemen. De Nederlandse broedvogels zijn grotendeels standvogel. Vrijwel alle Fennoscandinavische en Russische

Vinken trekken naar de gematigde streken van West-, Midden- en Zuid-Europa. Veel van deze Vinken zouden wanneer ze niet zouden wegtrekken een slechte kans maken om de winter door te komen. Dit geldt echter niet voor alle Vinken. In Noord-Scandinavië trotseert een klein deel van de Vinken de winter. Dit zijn dan voornamelijk oude mannetjes. Miljoenen Fennoscandinavische Vinken trekken via de Lage Landen naar Engeland en Ierland. Ze volgen de kustlijn en steken bij Kaap Gris Nez het Kanaal over. Vinken uit de Baltische Staten trekken via Oost-Nederland en het aangrenzende Duitsland naar Zuidwest-Frankrijk en Spanje. Ook blijft een deel van deze vogels achter in ons land. Trekkende Vinken vormen niet zulke compacte groepen als trekkende Sijzen en hun verwanten; die laatste vliegen dichter op elkaar. Vrouwjesvinken trekken verder dan de mannetjes. Voor het oog zichtbaar passeren op regelmatig bezette trektelposten in het najaar naar schatting meer dan 100.000 Vinken per kilometer breedfront. Bij een wind uit zuidelijke richtingen vliegen de Vinken dan laag over. Bij oostenwind vliegen ze echter op grote hoogte over en zijn nauwelijks te zien met het blote oog of met een kijker.

Man en vrouw Vink

(aviflevoland.nl)

Suskewiet

Vogels worden al zeker sinds de achttiende eeuw onder andere vanwege hun zang in kooitjes gehouden. Met Vinken werden zelfs wedstrijden georganiseerd, vinkenzettingen of vinkenslagen genoemd. Vooral in Vlaanderen groeide dit in de negentiende eeuw uit tot een volkssport. In de Vlaamse steden ontstonden rond de vinken zettingen zelfs vinkeniersgilden. Het principe was simpel "de Vink die binnen een bepaalde tijd de meeste deuntjes wist te zingen was de winnaar. Er waren in de negentiende eeuw twee soorten wedstrijden: komplotzettingen en libertinezettingen. Bij komplotzettingen werden teams samengesteld en werden de deuntjes bij elkaar opgeteld. De libertinezetting is de enige vorm die nu nog wordt beoefend: deze is individueel. Tijdens een vinken zetting vormen de vinkeniers met hun vogels een lange rij, meestal langs de openbare weg. De Vinken horen elkaar zingen en beginnen als het ware hun territorium af te bakenen. De vinkenier, zittend op een stoeltje, turft met een krijtje op een lange lat het aantal keren dat een Vink een geldig liedje (slag) fluit. 'Suskewiet' is het deuntje waar het om gaat. In Nederland werd de sport in 1936 bij de invoering van de Vogelwet verboden.

Smakelijk

Kleine vogels werden in het verleden in ons land ook gevangen omdat ze als delicatessen werden beschouwd. In 1910 verscheen nog het kookboek van de Haagse kok François Blom met het volgende recept "Steek tien Vinken aan een spitje, zout en braadt ze met stukjes spek, of bak ze in een koekepan met ruim boter. Ze moeten zeer krokant gebakken of gebraden worden op een fel vuur". Maar u laat zich toch niet verleiden, tijdens een vakantie in een van de zuidelijke landen, tot het nuttigen van gebraden zangvogeltjes of een lijsterpaté?!

Hans van der Sanden

Literatuur

Sovon 1987, Atlas van de Nederlandse vogels
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2002
Atlas van de West-Brabantse broedvogel 2007.
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. NPN media, Breda
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.

M.Romeo

Op stap met Marjo

Dit voorjaar had ik de door Marjo Lips geplande data vrijgehouden om naar de vroege vogelgeluiden te gaan luisteren. Herkennen aan de hand van wat ik zie is al niet gemakkelijk; geluiden onderscheiden nog veel moeilijker.

Dus verwachtingsvol gaf ik me op bij Marjo en toog op 6 maart voor de eerste wandeling richting Mastbos. Er zouden nog zeven wandelingen volgen. Tijdens die tochten heb ik heel veel geleerd.

Ik herken nu niet alleen het geluid van de Blauwborst maar ook dat van de Geelgors en de Groene Specht. Ik weet nu dat de Winterkoning een wat hoger geluid maakt dan de Roodborst en dat de Gaai ook kan imiteren.

Ook heb ik geleerd dat ik altijd goed moet kijken. Er kan namelijk zomaar een Noordse Kwikstaart tussen de Gele Kwikstaarten zitten!

En dan het verschil in zang tussen de Zwartkop en de Tuinfluiter; het blijft lastig...

Wat waren het fantastische ochtenden met Marjo. De allermooiste was die op de Bleeke Heide. Op die prachtige voorjaarsochtend van 5 mei, zoals deze er helaas slechts weinig waren in 2013, zagen en hoorden we zelfs 70 verschillende vogels! Een bijzondere waarneming was die van de Krombekstrandloper.

Met een groep van ongeveer vijftien mensen -m/v, jong/oud, veel/weinig kennis- gingen we eropuit. De eerste ochtend om half negen, daarna steeds vroeger. Want tja, die vogels hoor je natuurlijk het beste in de vroege ochtenduren (dat is dan weer een nadeel voor een avondmens als ik).

Niet alleen was er veel te leren; het was ook gezellig. Soms moesten we elkaar er zelfs op attenderen stil te zijn. We dronken altijd een kopje koffie na afloop. En als we dan niet bij een café of restaurant waren, was er altijd wel iemand die het initiatief nam om koffie en iets lekkers in de auto mee te nemen. Met dank aan Ria Frijters en Annemieke. Onderweg hield Bep de lijst met vogels bij terwijl Marjo zelf later zorgde voor de invoer op "waarneming.nl".

Hopelijk organiseert Marjo volgend jaar weer deze vroege vogel-geluidentochten. Ik ga dan zeker ook weer mee. Voorlopig blijf ik een "beginnende vogelaar" en wil nog heel veel leren!

Ria Lambregts

(Foto's, Ria Lambregts)

Fenologie 2013

Het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden wordt onderzocht door een persoon die zich bezig houdt met fenologie-onderzoek. Een voorbeeld: waarom kwamen de eerste Boerenzwaluwen dit jaar een week eerder in ons land aan dan vorig jaar? Maar ook: waarom bloeit het Speenkruid dit jaar tien dagen later dan vorig jaar? Het is een onderzoek waar iedereen aan kan meedoen. Dus evenals andere jaren werd ook dit jaar weer een oproep gedaan om de eerste waarnemingen van doortrekkers of zomergasten door te geven.

Sommige soorten zoals de Grauwe Kiekendief, Steltkluit en de Draaihals worden weinig gemeld. Oorzaken hiervan zijn onder andere de achteruitgang van de soort in onze omgeving en het kleine aantal van een soort dat doortrekt in ons land. Bij de Draaihals spelen bij veel vogelaars waarschijnlijk ook het onopvallend verenkleed, gedrag en het onbekende geluid van deze vogel een rol.

In vergelijking met voorgaande jaren, werd dit jaar van geen enkele vogelsoort de aankomstdatum van de eerste melding vervroegd met een of enkele dagen. Waarschijnlijk is het koude voorjaar hiervan de oorzaak. Ondanks het koude voorjaar werd de Gierzwaluw ook dit jaar weer ruim voor Koninginnedag in onze omgeving waargenomen. Steeds meer soorten o.a. Lepelaar en Bruine Kiekendief proberen te overwinteren in ons land. Mogelijk is dit een gevolg van de wereldwijde veranderingen van het klimaat. Om te kijken of het koude weer in het voorjaar van invloed was op de aankomstdata van de zomergasten heb ik de gegevens van twee soorten, Zwartkop en Tuinfluiter, eens in een grafiekje verwerkt. De Zwartkop overwintert in het Middellandse Zeegebied, relatief dicht bij zijn broedgebied; de Tuinfluiter is een lange afstandstrekker die overwintert ten zuiden van de Sahel.

Enkele opmerkingen bij de grafiek: Van de periode 2002-2004 zijn de fenologiegegevens niet compleet. Tot en met 2000 is het gemiddelde berekend van 3 waarnemingen. Het aantal waarnemers was tot ongeveer 2000 veel kleiner. Vanaf 2005 is het gemiddelde berekend van 10 waarnemingen. Het aantal waarnemers groeide en we zijn als Vogelwerkgroep gebruik gaan maken van waarneming.nl. Hierdoor nam het aantal waarnemingen snel toe.

In de grafiek is te zien dat het late koude voorjaar waarschijnlijk invloed heeft gehad op de gemiddelde aankomstdatum van de Zwartkop. Het verschil is ruim twintig dagen met 2012. Ook is het mogelijk dat de zangactiviteit onder invloed van het weer veel geringer was, waardoor de Zwartkop niet werd opgemerkt door de waarnemers. De Tuinfluiter, als lange afstandstrekker, is slechts enkele dagen later dan vorig jaar waargenomen en heeft waarschijnlijk geen hinder ondervonden van het koude voorjaar. De grafiek toont ook voor beide soorten aan dat de gemiddelde eerste waarnemingdatum, in de loop van enkele jaren, iets is vervroegd. Mogelijk een gevolg van de veranderingen in het klimaat.

Met dank aan de waarnemers die de moeite namen hun gegevens door te geven. Als u ze vergeten bent door te geven, geen probleem. Het kan nog altijd. Aanvullingen blijven welkom.

Hans van der Sanden

Toelichting op tabel:

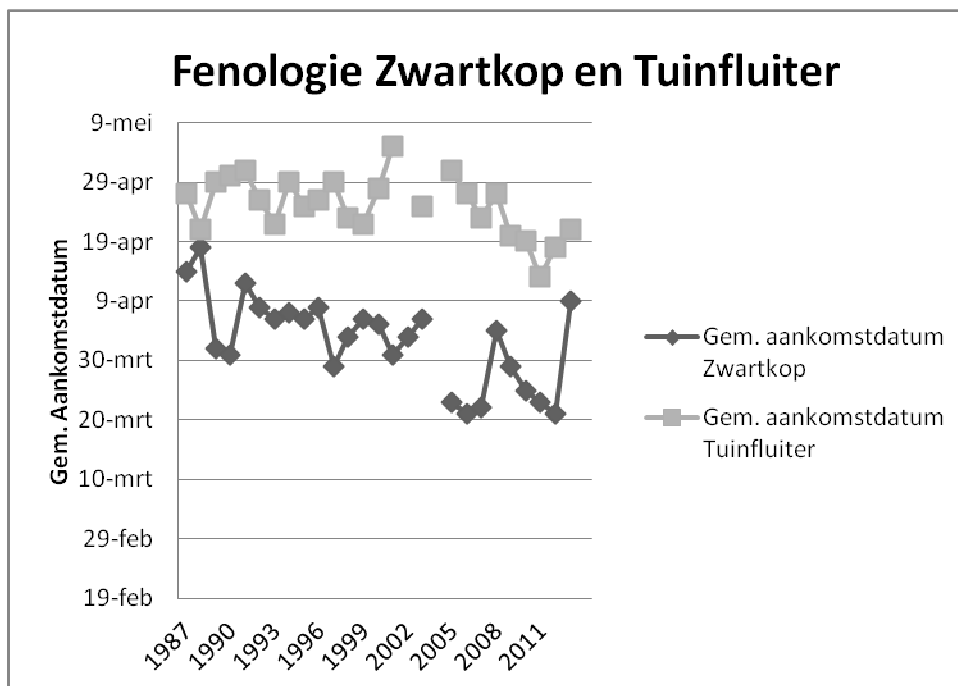
-1.- Vroegste waarnemingsdatum Avifauna van Brabant (Erven 1967)

-2.- Vroegste waarnemingsdatum uit archief of Hupke van de West Brabantse Vogelwerkgroep. Cursief opgenomen data = vroegste waarneming

(1) Van de Grutto kunnen de hele vroege data, of winterwaarnemingen, betrekking hebben op de ondersoort islandica. Deze waarnemingen tot en met januari heb ik daarom niet in dit overzicht opgenomen.

(*) Van deze soort zijn vele winterwaarnemingen bekend, Hij hoort niet meer in een fenologie-overzicht.

(**) Van deze soort zijn winterwaarnemingen bekend uit zachte winters.

Onderzoek + inventarisatie's + verslagen

	Vroegste waarn.Avifauna	Vroegste waarn. archief	Fenologie 2013				
			1	2	3	4	5
Lepelaar *	16-02-60	03-01-13	03-01-13	05-01-13	16-01-13	15-02-13	20-02-13
Zomertaling	06-03-61	01-03-10	05-03-13	23-03-13	23-03-13	25-03-13	26-03-13
Wespendief	08-04-61	09-04-11	14-04-13	01-05-13	09-05-13	09-05-13	18-05-13
Rode Wouw *	19-01-64	01-01-12	05-02-13	07-02-13	11-02-13	12-02-13	17-02-13
Bruine kiekendief *	21-02-62	01-01-11	01-01-13	13-01-13	19-01-13	08-02-13	09-02-13
Visarend	17-03-63	31-01-12	30-03-13	31-03-13	02-04-13	07-04-13	10-03-13
Boomvalk	24-03-44	12-03-90	15-04-13	21-04-13	21-04-13	22-04-13	24-04-13
Kwartel	26-03-64	11-04-11	17-04-13	18-04-13	19-04-13	30-04-13	01-05-13
Kleine plevier	18-03-50	03-03-07	07-03-13	08-03-13	12-03-13	17-03-13	19-03-13
Kemphaan	28-04-62	04-01-13	04-01-13	19-02-13	22-02-13	23-02-13	26-02-13
Grutto (1)	13-02-55	18-01-12	15-02-13	16-02-13	17-02-13	17-02-13	18-02-13
Regenwulp	13-02-66	03-03-11	30-03-13	03-04-13	04-04-13	04-04-13	05-04-13
Zwarte ruiter	28-02-65	20-02-11	21-03-13	01-04-13	06-04-13	06-04-13	09-04-13
Groenpootruiter	07-04-66	16-03-10	08-04-13	13-04-13	14-04-13	14-04-13	14-04-13
Bosruiter	22-04-53	02-04-12	15-04-13	20-04-13	21-04-13	21-04-13	24-04-13
Oeverloper	09-04-60	18-02-11	04-04-13	09-04-13	13-04-13	15-04-13	15-04-13
Zwartkopmeeuw	23-04-62	13-02-10	07-03-13	16-03-13	17-03-13	30-03-13	01-04-13
Visdief	08-04-60	25-03-10	13-04-13	13-04-13	14-04-13	15-04-13	15-04-13
Zwarte stern	07-04-60	13-04-82	14-04-13	18-04-13	19-04-13	25-04-13	26-04-13
Zomertortel	18-04-64	16-04-88	05-05-13	15-05-13	17-05-13	17-05-13	18-05-13
Koekoek	09-04-66	12-03-11	14-04-13	14-04-13	14-04-13	15-04-13	15-04-13
Gierzwaluw	15-04-57	29-03-90	12-04-13	13-04-13	13-04-13	14-04-13	14-04-13
Boomleeuwerik	13-02-61	11-01-96	15-01-13	16-01-13	19-01-13	24-02-13	04-03-13
Oeverzwaluw	02-04-66	02-03-12	18-03-13	30-03-13	30-03-13	03-04-13	04-04-13
Boerenzwaluw	02-03-60	18-02-07	22-03-13	29-03-13	30-03-13	30-03-13	30-03-13
Huiszwaluw	06-04-51	26-03-11	06-04-13	07-04-13	09-04-13	10-03-13	10-03-13
Boompieper	23-03-59	10-03-07	07-04-13	07-04-13	07-04-13	08-04-13	08-04-13
Gele kwikstaart	01-03-62	10-03-03	28-03-13	30-03-13	30-03-13	30-03-13	30-03-13
Nachtegaal	11-04-52	05-04-11	13-04-13	13-04-13	13-04-13	14-04-13	14-04-13
Blauwborst	08-03-59	02-03-10	19-03-13	19-03-13	20-03-13	21-03-13	23-03-13
Zwarte roodstaart *	06-03-57	02-01-12	17-03-13	18-03-13	19-03-13	28-03-13	28-03-13
Gekraagde roodstaart	29-03-57	05-03-07	05-04-13	07-08-13	08-04-13	10-04-13	10-04-13
Paap	11-03-62	26-03-90	16-04-13	17-04-13	19-04-13	19-04-13	19-04-13
Roodborsttapuit *	18-01-59	02-01-04	04-01-13	11-01-13	13-01-13	14-01-13	18-01-13
Tapuit	05-04-66	18-03-84	28-03-13	02-04-13	07-04-13	07-04-13	09-04-13
Beflijster	29-03-96	20-03-09	09-04-13	09-04-13	09-04-13	13-04-13	13-04-13
Sprinkhaanzanger	09-04-64	01-04-10	15-04-13	16-04-13	17-04-13	17-04-13	18-04-13
Snor	04-04-61	28-03-12	14-04-13	15-04-13	15-04-13	15-04-13	19-04-13
Rietzanger	05-04-57	22-03-12	07-04-13	10-04-13	12-04-13	13-04-13	13-04-13
Bosrietzanger	25-04-45	18-04-80	24-04-13	30-04-13	01-05-13	05-05-13	06-05-13
Kleine karekiet	09-04-55	03-04-09	17-04-13	18-04-13	18-04-13	19-04-13	19-04-13
Spotvogel	06-04-43	10-04-90	27-04-13	02-05-13	04-05-13	05-05-13	05-05-13
Braamsluiper	07-04-63	04-04-90	18-04-13	18-04-13	19-04-13	20-04-13	20-04-13
Grasmus	07-04-60	04-04-82	10-04-13	13-04-13	13-04-13	14-04-14	15-04-13
Tuinfluitier	16-04-52	24-03-12	15-04-13	19-04-13	20-04-13	21-04-13	21-04-13
Zwartkop *	04-04-50	03-02-11	03-04-13	06-04-13	06-04-13	08-04-13	09-04-13
Fluiter	20-04-63	17-04-09	20-04-13	23-4-2013	24-04-13	25-04-13	30-04-13
Tijftjaf **	17-02-61	02-01-12	02-01-13	14-01-13	05-03-13	06-03-13	07-03-13
Fitis	19-03-59	08-03-87	29-03-13	29-03-13	1-4-2013	1-4-2013	1-4-2013
Grauwe vliegenvanger	11-04-48	14-04-07	19-04-13	20-04-13	3-5-2013	04-05-13	05-05-13
Bonte vliegenvanger	06-04-63	06-04-11	14-04-13	15-04-13	16-04-13	17-04-13	18-04-13
Wielewaal	15-04-61	12-04-81	04-05-13	06-05-13	07-05-13	09-05-13	11-05-13

Het Broek

Algemeen

Eigendom van Natuurmonumenten.

Het Broek maakt deel uit van het natuurgebied de Chaamse Beek en was tot een tiental jaren geleden nog gewoon boerenland. Via het landinrichtingsproject is het natuurgebied ontstaan en toebedeeld aan Natuurmonumenten. Johan Schaerlaeckens die namens de natuurgroepen in de landinrichtingscommissie zat heeft ontzettend goed werk geleverd bij het tot stand komen van het Broek als natuurgebied maar ook van -niet te vergeten- de Bleeke Heide.

Ligging en bereikbaarheid

Atlasblokken: 50-24-33

Het Broek ligt ten noorden van het dorp Chaam en ten zuiden van het landgoed Valkenberg. Het is het beste te bereiken via de Dassemusstraat te Chaam. Tegenover nr 3 kun je langs de weg parkeren.

Beschrijving

Het Broek is een kleinschalig cultuurlandschap dat door Natuurmonumenten de afgelopen jaren weer in ere is hersteld. De Grootte Heikantse Beek stroomt door het Broek. Deze beek heeft zijn meanderende loop weer terug gekregen. In de natte weilanden zijn verschillende poelen voor amfibieën gegraven.

Van enkele percelen is de rijke toplaag verwijderd om de vershraling en de vernatting te versnellen. De vroeger talrijk in het Brabantse land aanwezige houtwallen zijn weer in ere hersteld. De knotwilgen zijn prachtig en worden periodiek ook bijgehouden.

De natte weilanden worden beheerd als hooilanden. Ideaal voor Kwartel en Kwartelkoning die hier dan ook regelmatig gezien en gehoord worden.

Mogelijkheden

Door het gebied loopt een wandelpad van 7 kilometer, aangegeven met blauwe pijlen. Het pad start bij Dassemusstraat 3 en loopt langs de beek. Langs het wandelpad vindt je ook via een hek en een overgroeid pad een vogelkijkwand die uitzicht geeft op enkele prachtige natte hooilanden. Het Broek is ook rijk aan verschillende soorten amfibieën. Het Broek is een nat gebied en het pad heet niet voor niets laarzenpad. In natte perioden zijn laarzen zeker aan te bevelen. Aan het einde van het pad door het Broek kom je op de Snijderseweg en je kunt

teruglopen over de weg. Je kunt er ook voor kiezen om dezelfde weg terug te lopen door het Broek. Dat is wel zo mooi.

Wat is er te zien

Lente/zomer

Blauwe Reiger, Knobbelswaan, Nijlgans, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend, Slobeend, Havik, Sperwer, Buizerd, Torenavalk, Boomvalk, Patrijs, Fazant, Kwartel, Kwartelkoning, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Kievit, Wulp, Kokmeeuw, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Zomertortel, Koekoek, Bosuil, Steenuil, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Graspieper, Witte Kwikstaart, Winterkoning, Heggenmus, Roodborst, Gekraagde Roodstaart, Roodborsttapuit, Merel, Zanglijster, Grote Lijster, Kleine Karekiet, Grasmus, Tuinfluit, Zwartkop, Tjiftjaf, Fitis, Grauwe Vliegenvanger, Staartmees, Pimpelmees, Koolmees, Boomklever, Boomkruiper, Gaai, Ekster, Kauw, Zwarte Kraai, Spreeuw, Huismus, Ringmus, Vink, Groenling, Kneu en Rietgors.

Herfst/winter

Blauwe Reiger, Knobbelswaan, Nijlgans, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend, Slobeend, Blauwe Kiekendief, Havik, Sperwer, Buizerd, Torenavalk, Patrijs, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Witgat, Oeverloper, Kievit, Watersnip, Wulp, Tureluur, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Bosuil, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Veldleeuwerik, Graspieper, Witte Kwikstaart, Winterkoning, Heggenmus, Roodborst, Merel, Zanglijster, Grote Lijster, Staartmees, Pimpelmees, Koolmees, Boomklever, Boomkruiper, Klapekster, Gaai, Ekster, Kauw, Zwarte Kraai, Spreeuw, Huismus, Ringmus, Vink, Sijs, Putter, Groenling, Kneu, Goudvink en Rietgors.

Jan Benoist

www.natuurmonumenten.nl
voor meer informatie en foto's.

Harry Fiolet

Harry Fiolet ken ik als een zeer bevlogen natuurman en natuurfotograaf. Hij heeft al menige presentatie verzorgd bij onze Vogelwerkgroep. Pas geleden is hij ook lid geworden. In mei togen Martin van Leest, Raymond van Breemen, Harry Fiolet en ondergetekende een weekendje naar de Valle de Viroin in het zuiden van België. Mooi moment om Harry eens aan de tand te voelen.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Vogelen alleen is voor mij niet zo belangrijk maar de natuur als geheel des te meer. Reptielen vind ik net zo leuk als vogels.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Nog niet veel, ik ben lid geworden uit solidariteit.

Waarom ben je lid geworden?

Omdat dat moest van Jan Benoist. Een paar keer per jaar werd dat gevraagd en er werd zelfs gedreigd met represailles. Ik mocht niet meer mee met de club van vier.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Mijn mooiste ervaring was de knikkebollende Boomvalk. Ik wilde dolgraag een Boomvalk fotograferen en had een schuilhutje gebouwd in de Zonzeelse polder waar de Boomvalk vaak vertoefde. Jacqueline, mijn vrouw, had mij 's avonds weggebracht en het wachten was op het juiste moment. Die avond kwam de Boomvalk op tien meter afstand van me vandaan zitten. Perfect dus. Heerlijk scheen het zonnetje en de Boomvalk voelde zich zo op zijn gemak dat hij begon te knikkebollen. Dat waren prachtige momenten en natuurlijk mooie foto's.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Een Torenavalk die muizen verstopt en die ook later weer op komt halen. Ik zag een Torenavalk op een paaltje zitten en ik wilde ernaartoe rijden om hem of haar op de gevoelige plaat te zetten. Maar dat hoefde al niet meer want de Torenavalk kwam naar mij toe. Ik zag hoe hij naar beneden dook en een muis weglegde. Het leek alsof hij de muis verstopte. Een paar weken later op dezelfde plaats precies het tegenovergestelde verhaal. De Torenavalk sprong vanaf een weipaaltje naar beneden en pakt een dode muis van de grond. Ik kan niet anders dan geloven dat hij muizen verstopt om ze later weer op te pikken.

Wat is je lievelingsvogel?

Het ree.

Op de Veluwe had ik een mooie plek ontdekt om reeën te spotten. Ik had daar een bok en een geit met twee smal reeën (eerstejaars) gezien en die heb ik regelmatig geobserveerd. Elke avond kwam ik daar voorbij gereden en misschien was er wel een betere plek, maar ik koos toch voor dit plekje om mijn schuiltentje op te bouwen. Op enig moment zit ik in mijn tentje en de nieuwsgierige reebok komt al kijken. De spanning loopt natuurlijk op. Dan hoor ik plots een vreemd geluid. Verdomd, denk ik, dat is een vliegtuig. Ik durf het bijna niet te zeggen maar ik dacht echt: " Verdomd ik hoop dat dat kreng neerstort" en prompt gebeurt het, vlak achter mij. Dus ik kreeg visite van boven en er was natuurlijk op reeëng gebied niets meer te beleven. De foto is dan ook niet meer gelukt.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Fotograferen is mijn grootste hobby. Ik wil mijn beesten horen eten en smekken. Dus ik wil er graag zo dicht mogelijk bij zijn. Daar krijg ik een kick van. Kerk- en steenuilkasten controleer ik al vele jaren in de polders van Drimmelen. Zo heb ik zeker honderd kerk- en steenuilkasten hangen. Daaronder zijn in ieder geval jaarlijks rond de dertig bewoonde steenuilkasten. Verder verzorg ik af en toe lezingen.

Wat is het mooiste vogelland?

Polen heeft tot nu toe op mij de meeste indruk gemaakt, maar Duitsland is ook heel mooi. Bijvoorbeeld de Müritz-see. In Polen zie ik het Nederland van honderd jaar geleden. Geweldig mooi toch!

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Dat is mijn achtertuin maar dan wel in de ruime zin van het woord. Ik bedoel hier mee de polders rondom Zwaluwe, Made en Drimmelen. Hier breng ik ook de meeste tijd door. Maar ik kan ook ontzettend genieten op de Veluwe, de Vloeiweide, de Pannenhoef of de Brand. Het gaat om je eigen beleving van de natuur.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik vind dat de West Brabantse Vogelwerkgroep goed bezig is maar dat is niet echt aan mij besteed hoor. Meer interessante lezingen zou ik wel leuk vinden. De vogelwerkgroep Zundert organiseert veel lezingen in het Natuur Educatief Centrum Zundert en daar ga ik graag naar toe. Maar zie dat zeker niet als kritiek want ik ben sowieso niet zo'n trouwe clubman.

Jan Benoist

ROOFVOGELS

Eind juni had ik als coördinator werkgroepen van onze vereniging een gesprek met Raymond van Breemen, onze "roofvogelexpert". Het gesprek vond plaats bij de torenvalkenkast op Wolfslaar, in de stromende regen.

Raymond vertelde dat hij als klein kind al geïnteresseerd was in vogels. Dit werd gaandeweg alleen maar meer. Roofvogels zijn bijzonder. Een stukje geschiedenis: Tot de jaren '60 ging in de vorige eeuw de roofvogelstand ernstig achteruit wegens het gebruik van DDT en andere giftige middelen in de land- en tuinbouw. Daarna, tot in de jaren '90, ging het steeds beter. Vergeleken met zo'n vijftien jaar geleden zijn we iets achteruit gegaan; je zou kunnen zeggen dat we nu op het "normale peil" aangeland zijn.

Op mijn vraag hoe de medewerking verloopt van de boeren zei Raymond: "In het algemeen werken ze niet mee aan de roofvogelbescherming" maar wel aan weidevogelbescherming, en het plaatsen van steen en kerkuil-nestkasten. Het aantal Torenvalken gaat wat achteruit (inmiddels zijn wel in juli 5 jongen uitgevlogen op Wolfslaar!), met de Slechtvalk gaat het wel beter in en rond Breda.

Boomvalken broeden niet in nestkasten, zodoende kunnen wij niet behulpzaam zijn. Helaas, want in onze regio gaat het niet zo geweldig met deze valk. Er zijn geen problemen met het aantal Buizerds en Haviken. Wel is er nog steeds sprake van bedreiging van nesten. Belangrijke activiteiten van de werkgroep: ieder jaar zijn er twee roofvogelexcursies. Er worden jonge vogels geringd en daarnaast is er natuurlijk de jaarlijkse wintertelling; Raymond vraagt ieder jaar wel hulp hierbij, maar dat is normaal gesproken geen probleem. De samenwerking met Staatsbosbeheer, Sovon en de Werkgroep Roofvogels Nederland is goed, evenals met het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert. Waar maak jij je kwaad over? Roofvogelshows, aldus Raymond. Dat begrijp ik, Raymond, bedankt voor het interview.

Hettie van Lint

Torenvalken maken dankbaar gebruik van nieuwe huisvesting

Rond Breda staat een aantal kasten speciaal voor de Torenvalk.

In samenwerking met de gemeente Breda en de werkgroep Roofvogels worden deze kasten gecontroleerd.

De nestkasten zijn eigendom van de gemeente Breda en staan in gebieden die de gemeente in beheer heeft. Torenvalken staan boven aan een voedselpyramide en zijn goede indicatoren voor de kwaliteit van deze natuurgebiedjes. De aanwezigheid van de Torenvalk in een gebied duidt op een goede muizenstand, die weer afhankelijk is van allerlei zaden van gras en struweelvegetatie. Kortom, een habitat met een hoge biodiversiteit. Leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep volgen nauwgezet de broedresultaten van de Torenvalken die hun intrek nemen in een kast; een soort *beleef de lente* maar dat lekker buiten in het veld in plaats van achter het beeldscherm. Medewerkers van de

gemeente dragen zorg voor het onderhoud en kijken naar de kwaliteit van de kast. Uiteraard doen ze dit buiten het broedseizoen. Je moet er niet aan denken dat een paal met daarop een kast omwaait wanneer deze bezet is door een broedpaar.

De kast zelf heeft ook maar een bepaalde levensduur. In maart van dit jaar zijn er op een tweetal locaties kasten inclusief paal vervangen, renovatie kon niet meer. Beide locaties (de Zwarte Dijk in de Hoge Vugt en op de Grote Akker in Wolfslaar[beide in Breda]) zijn al jarenlang bekend om hun broedparen die met succes jongen grootbrengen. De nieuwe woningen werden op exact dezelfde plek geplaatst waar de oude versleten kasten waren verwijderd.

(foto, Nick Jansen)

De aanwezige Torenvalken namen direct hun intrek in de nieuwe huisvesting. Ellie Pruiksmas, die op de Grote Akker inventariseert voor de nieuwe Sovon-atlas meldde op 10 juli vijf takkelingen waarvan er een was uitgevlogen. Ellie noemt hem "durfal". Ada Engel die de Lage Vugtpolder inventariseert (net als Ellie voor de Sovon-atlas) meldde op 1 juli vier takkelingen aan de Zwarte Dijk, aan de noordwestkant van park Hoge Vugt. Fotograaf Nick Janssen volgt het verloop van het broedseizoen aan de Zwarte Dijk en maakt hiervan mooie fotoreportages, die hij mij jaarlijks gedurende het broedseizoen opstuurt.

Raymond van Breemen

Een Roodmus?

Kort na 19 mei 2013 ontving ik van een lid van de Vogelwerkgroep een bericht dat ze samen met haar man een Roodmus had waargenomen in de omgeving van Chaam. De waargenomen vogel werd ter plaatse in de veldgids opgezocht en gecontroleerd op een telefoon en waarmee je ook vogelgeluiden kunt afspelen. Hoe heet zo'n ding ook alweer: mobieltje, iPhone, iPod, iPad? Volgens het boek en de telefoon was het onmiskenbaar een Roodmus. Een ander lid van de Vogelwerkgroep heeft, na de melding de plaats bezocht, maar heeft de vogel niet meer gezien noch gehoord. Op 7 juni werd in de Biesbosch ook een zingende Roodmus waargenomen.

Kenmerken

De Roodmus, *Carpodacus erythrinus*, behoort tot een in hoofdzaak Aziatische familie van twintig soorten roodmussen. Het zijn vrij forse zaadeters, in grootte vergelijkbaar met de Vink. Ze hebben een stevige goudvinkachtige, bruine snavel. De Roodmus, *Carpodacus erythrinus*, is de meest verbreide Roodmus en de meest algemene in Europa. Het mannetje heeft een helderrode kop, borst en stuit. De hoeveelheid rood kan sterk variëren. De staart en vleugels zijn bruin, de buik wit. Ook hebben ze twee lichte vleugelstrepen. De donkere kraaloojjes vallen op in de lichte, ongestreepte zijkop. De staart is gevorkt. De vrouwtjes en de juvenielen lijken op een slanke Grauwe Gors. De vogels hebben een golvende vlucht, net als vinken. De roep, die herinnert aan een Groenling, is een zacht 'djuui'. De zang is karakteristiek: een eenvoudig na te fluiten deuntje 'tjewiet-tjewiet-djoe'. Let op! In ons land worden de zangposten van de Roodmus vaak bemand door bruine, nog niet op kleur zijnde, tweedejaarsvogels.

Het biotoop

De Roodmus nestelt laag in de vegetatie van bosranden en verruigde terreinen. Ook nestelt en foerageert hij in dichte begroeiingen van wilgen bij rivieren, in struiken, tuinen en boomgaarden.

Voorkomen

De Roodmus broedt in de gematigde zone van Midden-Europa tot in Oost-Azië. De wijde verspreiding kan worden verklaard uit het feit dat ze niet aan een bepaald milieu zijn gebonden. De roodmuspopulatie breidde zich enkele decennia lang uit naar het westen. Als gevolg hiervan werd de soort in toenemende mate waargenomen in ons land. Deze waarnemingen kwamen vooral uit de periode mei-juni. Na een bloeiperiode in de eerste helft van de jaren negentig beleefde de soort de laatste jaren een terugval. Roodmussen komen pas laat in mei in het broedbiotoop aan en trekken in augustus-september weer in zuidoostelijke richting weg. Ze blijven ongeveer twee maanden in het broedgebied en brengen daar dan een broedsel groot. Deze lange afstandstrekkingen brengen de winter door in Zuid-Azië van Turkije tot in China.

Spannend

Waarnemingen zoals van een Roodmus maken het spannend om er op uit te gaan. Neem een veldgids mee of een geluidsdrager om een zeldzame soort goed te determineren en maak duidelijke aantekeningen van de bijzonderheden ter plaatse. Denk niet te snel: dat zoek ik thuis wel na. Je vergeet, ook al ben je nog geen 75 jaar, altijd wat. En vooral: geef je waarnemingen door!

Hans van der Sanden

De Roodmus

52	Geoorde Fuut	18-5-2013	Breda	Emerput	Raymond van Breemen
1	Roerdomp	5-6-2013	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Boven Spieringpolder	Marjo Lips
1	Woudaap	27-5-2013	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Grootte Zonzeelsche Polder -	Tim van Oerle
1	Kwak	28-5-2013	Etten-Leur	Oostpolder e.o.	Erik van Boxtel
5	Lepelaar	23-6-2013	Breda	Rooskensdonk	Harry Janssen
4	Casarca	15-6-2013	Steenbergen	Dintelse Gorzen Oost	Leo Nagelkerke
34	Bergeend	7-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Gert Bouwmeester
1	Smient	17-6-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Erik van Boxtel
2	Zomertaling	5-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Marjo Lips
1	Tafeleend	20-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Cees Janssen
1	Briilduiker	25-5-2013	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Castelresche Heide	Harry van Vugt
2	Wespendief	19-6-2013	Halderberge	Hoeven - Bosbad Hoeven e.o.	Rutger van Ouwerkerk
1	Blauwe Kiekendief	24-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Martin van Leest
2	Boomvalk	19-6-2013	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Piet van Iersel
1	Slechtvalk	9-6-2013	Breda	Centrum	Albert de Hoon
1	Kwartel	20-5-2013	Breda	Lage Vuchtpolder	Ada Engel
2	Kwartelkoning	17-6-2013	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Grootte Zonzeelsche Polder	Harry van Vugt
1	Steltkluit	25-5-2013	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Castelresche Heide	Harry van Vugt
1	Zilverplevier	14-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
1	Kanoet	14-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
2	Kleine Strandloper	15-5-2013	Breda	Rooskensdonk	Martin van Leest
1	Temmincks Strandloper	17-5-2013	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Polder Hardenhoek	Joost Simons
1	Krombekstrandloper	5-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Marjo Lips
1	Houtsnip	1-5-2013	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Cor Borghouts
1	Zwarte Ruiters	13-6-2013	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Harry van Vugt
62	Bosruiter	7-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Gert Bouwmeester
4	Dwergstern	15-6-2013	Steenbergen	Dintelse Gorzen Oost	Leo Nagelkerke
4	Nachtzwaluw	21-6-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Chaamsche Bossen	Jan Vermeulen
2	Noordse Kwikstaart	20-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Martin van Leest
1	Grote Gele Kwikstaart	17-6-2013	Breda	Boeimeer - West	Hans van der Sanden
1	Noordse Nachtegaal	20-5-2013	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Pannekoek	Erik van Boxtel
1	Grauwe Klauwier	27-5-2013	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Lidy de Koning
1	Roodmus	19-5-2013	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Ellie Pruikmsa

Noteer in uw agenda

Najaar 2013

Datum	Activiteit	Contactpersoon	Telefoon / mailadres	Bijzonderheden
do 12-09	Ledenbijeenkomst Lezing Kerkuilen Joost Nijkamp	Ellie Pruikmsa	076 565 85 70 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	Gebouw De Wegwijzer, Steendorpstraat 2
Zo 14 09	Excursie Tholen	Hettie van Lint	0765654376	
Do 26/09	Swev avond	John Frijters		Nadere informatie volgt
za 05-10	Excursie naar Strabrechtse Heide en Beuven	Willem Veenhuizen	06 106 904 77	Aanmelden bij Willem Vertrek 08.00 uur
za 05-10	Eurobirdwatch, Rooskensdonk	Cees Janssen	076 587 17 27 Janssen.cjm@ziggo.nl	Aanmelden bij Cees
do 10-10	Ledenbijeenkomst Henk Sierdsema Lezing: Nachtzwaluw	Ellie Pruikmsa	076 565 85 70 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	20.00-22.00 uur Gebouw De Wegwijzer, Steendorpstraat 2
do 24-10	Ledenvergadering	Eric van Damme	06 220 680 14 secretaris@westbrabantsevwg.nl	20.00-22.30 Gebouw De Wegwijzer, Steendorpstraat 2
do 21-11	ledenbijeenkomst	Ellie Pruikmsa	076 565 85 70 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	Nadere informatie volgt
zo 24-11	Excursie naar de Emerput	Hans van der Sanden	076 587 84 32	09:00-11:00 uur Vertrekpunt vogelkijkhut

De werkgroep Roofvogels

Coördinator Raymond van Breemen

